

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē

॥ daśamaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ daśamaḥ sargaḥ ॥

kaikēyyāḥ sadmani samāgatasya daśarathasya tām
kōpabhavanagatāmaivalōkya duḥkhaṃ tēna tasyai
sāntvanāpradānaṃ ca

vidarśitā yadā dēvī
kubjayā pāpayā bhṛśam |
tadā śētē sma sā bhūmau
digdhaviddhēva kinnarī || 2.10.1 ||

niścīya manasā kṛtyaṃ
sā samyagiti bhāminī |
mantharāyai śanaiḥ sarva -
mācacakṣē vicakṣaṇā || 2.10.2 ||

sā dīnā niścayaṃ kṛtvā
mantharāvākyamōhitā |
nāgakanyēva niḥśvasya
dīrghamuṣṇaṃ ca bhāminī || 2.10.3 ||

muhūrtaṃ cintayāmāsa
mārgamātmasukhāvaham |

sā suhṛccārthakāmā ca
taṃ niśamya viniścayam || 2.10.4 ||

babhūva paramaprītā
siddhiṃ prāpyēva mantharā |
atha sā ruṣitā dēvī
samyakṛtvā viniścayam || 2.10.5 ||

saṃvivēśābalā bhūmau
nivēśya bhrukuṭiṃ mukhē |
tataścitrāṇi mālyāni
divyānyābharaṇāni ca || 2.10.6 ||

apaviddhāni kaikēyyā
tāni bhūmiṃ prapēdirē |
tayā tānyapaviddhāni
mālyānyābharaṇāni ca || 2.10.7 ||

aśōbhayanta vasudhāṃ
nakṣatrāṇi yathā nabhaḥ |
krōdhāgarē ca patitā
sā babhau malināambarā || 2.10.8 ||

ēkavēṇiṃ dṛḍhāṃ baddhvā
gatasattvēva kinnarī |
ājñāpya tu mahārājō
rāghavasyābhiṣēcanam || 2.10.9 ||

upasthānamanujñāpya
pravivēśa nivēśanam |

adya rāmābhiṣēkō vai
 prasiddha iti jajñivān || 2.10.10 ||

priyārḥō priyamākhyātum
 vivēśāntaḥpuraṃ vaśī |
 sa kaikēyyā gṛhaṃ śrēṣṭhaṃ
 pravivēśa mahāyaśāḥ || 2.10.11 ||

pāṇḍurābhramivākāśaṃ
 rāhuyuktaṃ niśākaraḥ |
 śukabarhisamāyuktaṃ
 krauñcahaṃsarutāyutam || 2.10.12 ||

vāditraravasaṅghuṣṭaṃ
 kubjāvāmanikāyutam |
 latāgṛhaiścitraḡhai -
 ścampakāśōkaśōbhitaḥ || 2.10.13 ||

dāntarājatasauvarṇa -
 vēdikābhiḥ samāyutam |
 nityapuṣpaphalairvrkṣai -
 rvāpībhirupaśōbhitaḥ || 2.10.14 ||

dāntarājatasauvarṇaiḥ
 saṃvṛtaṃ paramāsanaiḥ |
 vividhairannapānaiśca
 bhakṣyaiśca vividhairapi || 2.10.15 ||

upapannaṃ mahārhaiśca
 bhūṣaṇaistrividivōpamam |

sa praviśya mahārājaḥ
svamantaḥpuramṛddhimat || 2.10.16 ||

na dadarśa striyaṃ rājā
kaikēyīṃ śayanōttamē |
sa kāmabalasaṃyuktō
ratyarthī manujādhipaḥ || 2.10.17 ||

apaśyan dayitāṃ bhāryāṃ
papraccha viśasāda ca |
nahi tasya purā dēvī
tāṃ vēlāmatyavartata || 2.10.18 ||

na ca rājā grhaṃ śūnyaṃ
pravivēśa kadācana |
tatō grhagatō rājā
kaikēyīṃ paryapṛcchata || 2.10.19 ||

yathāpuramavijñāya
svārthalipsumapaṇḍitām |
pratihārī tvathōvāca
santrastā tu kṛtāñjaliḥ || 2.10.20 ||

dēva dēvī bhṛśaṃ kruddhā
krōdhāgāramabhidrutā |
pratihāryā vacaḥ śrutvā
rājā paramadurmanāḥ || 2.10.21 ||

viśasāda punarbhūyō
lulitavyākulēndriyaḥ |

tatra tām patitām bhūmau
śayānāmatathōcitām || 2.10.22 ||

pratapta iva duḥkhēna
sō'paśyajjagatīpatiḥ |
savṛddhastaruṇim bhāryām
prāṇēbhyō'pi garīyasīm || 2.10.23 ||

apāpaḥ pāpasaṅkalpām
dadarśa dharaṇītalē |
latāmiva viniṣkr̥ttām
patitām dēvatāmiva || 2.10.24 ||

kinnarīmiva nirdhūtām
cyutāmapsarasam yathā |
māyāmiva paribhraṣṭām
hariṇīmiva saṃyatām || 2.10.25 ||

karēṇumiva digdhēna
viddhām mṛgayunā vanē |
mahāgaja ivāraṇyē
snēhāt paramaduḥkhitām || 2.10.26 ||

parimṛjya ca pāṇibhyā -
mabhisantrastacētanaḥ |
kāmī kamalapatrākṣī -
muvāca vanitāmidam || 2.10.27 ||

na tē'hamabhijānāmi
krōdhamātmani saṃśritam |

dēvi kēnābhiyuktāsi

kēna vāsi vimānitā || 2.10.28 ||

yadidaṃ mama duḥkhāya

śēṣē kalyāṇi pāṃsuṣu |

bhūmau śēṣē kimarthaṃ tvam

mayi kalyāṇacētasi || 2.10.29 ||

bhūtōpahatacittēva

mama cittapramāthini |

santi mē kuśalā vaidyā -

stvabhituṣṭāśca sarvaśaḥ || 2.10.30 ||

sukhitāṃ tvāṃ kariṣyanti

vyādhimācakṣva bhāmini |

kasya vāpi priyaṃ kāryaṃ

kēna vā vipriyaṃ kṛtam || 2.10.31 ||

kaḥ priyaṃ labhatāmadya

kō vā sumahadapriyam |

mā rautsīrmā ca kārṣīstvam

dēvi sampariśōṣaṇam || 2.10.32 ||

avadhyō vadhyatāṃ kō vā

vadhyāḥ kō vā vimucyatām |

daridraḥ kō bhavēdādhyō

dravyavān vāpyakiñcanaḥ || 2.10.33 ||

ahaṃ ca hi madīyāśca

sarvē tava vaśānugāḥ |

na tē kañcidabhiprāyaṃ
vyāhantumamahamutsahē || 2.10.34 ||

ātmanō jīvitēnāpi
brūhi yanmanasi sthitam |
balaṃātmani jānantī
na mām śaṅkitumarhasi || 2.10.35 ||

kariṣyāmi tava prītiṃ
sukṛtēnāpi tē śapē |
yāvadāvartatē cakraṃ
tāvatī mē vasundharā || 2.10.36 ||

drāviḍāḥ sindhusauvīrāḥ
saurāṣṭrā dakṣiṇāpathāḥ |
vaṅgāṅgamagadhā matsyāḥ
samṛddhāḥ kāśikōsalāḥ || 2.10.37 ||

tatra jātaṃ bahu dravyaṃ
dhanadhānyamajāvikaṃ |
tatō vṛṇīṣva kaikēyi
yad yat tvaṃ manasēcchasi || 2.10.38 ||

kimāyāsēna tē bhīru
uttiṣṭhōttiṣṭha śōbhanē |
tattvaṃ mē brūhi kaikēyi
yatastē bhayamāgatam |
tat tē vyapanayīsyāmi
nīhāramiva raśmivān || 2.10.39 ||

tathōktā sā samāśvastā

vaktukāmā tadapriyam |

paripīḍayituṃ bhūyō

bhartāramupacakramē || 2.10.40 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvye

ayōdhyākāṇḍē daśamaḥ sargaḥ ||